

«ТАСДИҚ МЕКУНАМ»

Ректори МДТ-и «Донишгоҳи
давлатии Хучанд ба номи
академик Бобочон Ғафуров»
дотсент Набизода М.С.
соди 2026

ХУЛОСАИ

**КАФЕДРАИ МЕТОДИКАИ ТАЪЛИМИ ЗАБОН ВА АДАБИЁТИ
ТОҶИКИ МУАССИСАИ ДАВЛАТИИ ТАЪЛИМИИ
«ДОНИШГОҶИ ДАВЛАТИИ ХУЧАНД БА НОМИ АКАДЕМИК
БОБОЧОН ҒАФУРОВ»**

Диссертатсияи доктории Солеҳзода Шоира Солеҳ таҳти унвони «Асосҳои илмӣ-методиҳои таълими воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологӣ ва мавқеи онҳо дар рушди фарҳанги нутқи хонандагон» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 5.3. Педагогика. 5.3.5. – Назария ва методикаи таълим ва тарбия (фанҳои ҷамъиятӣ-гуманитарӣ, зинаи таҳсилоти умумӣ) дар МДТ-и «Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Б.Ғафуров» ба анҷом расидааст».

Солеҳзода Шоира Солеҳ (13.02.1978, ш.Хучанд), адабиётшинос, номзади илмҳои филологӣ (2008), дотсент (2011). Дастпарвари факултети филологияи тоҷики ДДХ ба номи академик Б.Ғафуров (2002). Сармуаллимаи кафедраи услубиёт ва маданияти нутқ (2002-2010), дотсенти кафедраи методикаи таълими забон ва адабиёти тоҷик (аз с.2010). Ҳоло ба таълими фанҳои услубшиносӣ ва методикаи таълими адабиёти тоҷик машғул буда, муаллифи зиёда аз 100 мақолаи илмӣ, 5 дастури методӣ мебошад. Иштироккунандаи ҳамоиши байналмилалӣ «Румӣ-Гёте: «Муколамаи фарҳангҳо» бахшида ба 800-солагии Мавлоно Ҷалолуддини Румӣ (Хучанд, 2007); ҳамоиши байналмилалӣ - «Ҷойгоҳи Рӯдакӣ ва забони тоҷикӣ дар муколамаи фарҳангҳо» (Хучанд, 2008); конференсияи байналмилалӣ «Ҷойгоҳи Мавлоно Абдурахмони Ҷомӣ

дар муколамаи фарҳангҳо (2014)»; «Қамоли Хуҷандӣ: Ташаккули адабиётшиносӣ ва равобити адабӣ» (2016);

Соли 2008 дар мавзӯи «Таҷнис ва хусусиятҳои он дар назми классикии форсу тоҷик (асрҳои IХ-ХУ)» рисолаи номзадӣ ҳимоя намудааст.

Осор: Феҳрасти осори адибони муосири тоҷик. -Хуҷанд, 2010; Аз таърихи адабиёти муосири тоҷик.-Хуҷанд, 2011 (бо ҳаммуаллиф). Маданияти сухан (комплекси таълимию методӣ). – Хуҷанд, 2014 (бо ҳаммуаллиф);

Роҳбари илмӣ – доктори илмҳои педагогӣ, профессор Негматов С.Э. узви вобастаи Академияи таҳсилоти Тоҷикистон, доктори илмҳои педагогӣ, профессори кафедраи методикаи таълими Донишгоҳи байналмилалӣ забонҳои хориҷии Тоҷикистон ба номи Сотим Улуғзода таъин шудааст.

Дар натиҷаи баррасии диссертатсияи «Асосҳои илмӣ-методи таълими воҳидҳои паремиологӣ ва мавқеи он дар рушди фарҳанги нутқи хонандагон» хулосаҳои зерин бароварда шуд:

Ҳадафи таҳқиқот - асосҳои назарӣ ва методологии ташаккули фарҳанги нутқи хонандагони синфҳои V-ХI зимни омӯзиши воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологизмҳои тоҷикӣ зимни таълими забон ва адабиёти тоҷик ва машғулиятҳои беруназсинфӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ.

Аз ҷумла, асолати ташаккул ва такмили фарҳанги нутқи хонандагон: маъно ва мафҳуми «фарҳанги нутқ»; ҷанбаҳои назарии фарҳанги нутқ; фарҳанги нутқи хонандагон дар сарчашмаҳои илмӣ ва дастурӣ; забони адабӣ - меъёри асосии фарҳанги нутқ; ҷанбаҳои назариву таърихии омилҳои рушди ҳусни баён; мавқеи илми баён ва маонӣ дар ташаккули нутқ; мафҳуми ҷасоҳату балоғат ва салосату ғановати калом дар рисолаҳои илми бадеъ; мафҳуми воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологӣ дар сарчашмаҳои илмӣ; арзишҳои миллӣ-

ахлоқӣ дар афоризмҳои тоҷикӣ ва ташаккули фарҳанги нутқи хонандагон; мавқеи афоризмҳо дар барнома ва китобҳои адабиёти тоҷик; вазъи умумии омӯзиши воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологӣ дар таълими забон ва адабиёти тоҷик; арзишҳои миллӣ-ахлоқӣ дар воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологии тоҷикӣ - чун манбаи инкишофи фарҳанги нутқи хонандагон; интихоби минимуми афоризмҳои тоҷикӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ; роҳҳои такмили фарҳанги нутқи хонандагон зимни таълими фанни забон ва адабиёти тоҷик; воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологии забони тоҷикӣ чун маводи дидактикии таълим; воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологии забони тоҷикӣ манбаи омӯзишу парвариш; роҳҳои такмили фарҳанги нутқи шифоҳии хонандагон зимни баён ва тафсири воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологӣ; аҳаммияти корҳои хаттӣ дар инкишофи фарҳанги нутқи хонандагон; ташаккул ва рушди фарҳанги нутқи хонандагон дар машғулиятҳои беруназсинфӣ.

Усулҳои таҳқиқот. Дар диссертатсия усулҳои бунёдӣ-назариявӣ, мушоҳида ва эмпирикӣ мавриди истифода қарор дода шудаанд.

Навгониҳои илмӣ таҳқиқот - бори нахуст дар илми педагогикаи ватанӣ методикаи ташаккули фарҳанги нутқи хонандагон дар заминаи арзишҳои ахлоқӣ-маънавии воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологии тоҷикӣ дар дарсҳои забон ва адабиёти тоҷик таҳқиқ ва аз таҷрибаву озмоиши педагогӣ гузаронида шуд;

- аҳаммияти воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологӣ ҳамчун омилҳои муассири ташаккули фарҳанги нутқи хонандагон ва арзишҳои ахлоқӣ-маънавии онҳо дар дарсҳои забон ва адабиёти тоҷик таҳқиқи ҳамачониба пайдо кард;

- низоми асосноки илмӣ-методӣ дар робита ба таҳлили лексикӣ-семантикии воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологӣ қорбаст гардида, он

ба ташаккули фарҳанги нутқи хонандагон шароити таълимии мусоид фароҳам меорад;

- навъи хатоҳо дар истифодаи воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологӣ аз ҷониби хонандагон ошкор ва роҳҳои бартараф кардани онҳо муайян карда шуд;

- меъёрҳои интихоби асосноки воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологӣ, ки ба ташаккули фарҳанги нутқи хонандагон ва таҳкими арзишҳои ахлоқӣ-маънавӣ нигаронида шудааст, муқаррар гардид;

- низоми махсуси машқҳо таҳия ва пешниҳод гардидааст, ки сатҳи дониш ва малакаи хонандагонро оид ба истифодаи воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологӣ дар нутқ баланд мебардорад;

- нақшаи чорабинии беруназдарсӣ барои ташаккул ва тақмили фарҳанги нутқи хонандагон дар заминаи воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологӣ тоҷикӣ мураттаб карда шуд;

- малакаҳои таҳлили маъноӣ вожаву ифодаҳо, тақмил ва пурра кардани ҷумла ва матн, баёни мазмуну ғояҳои зарбулмасалу мақол ва панду ҳикматҳо; усулҳои фаъоли таҳлили воситаҳои образнок, эҷоди иншо ва эссе дар асоси нақша бо истифодаи воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологӣ пешниҳод гардид;

- усулҳои хоси таҳлил ва таҳияи матн, нақли шифоҳӣ ва хаттӣ бо истифодаи воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологӣ дар раванди таълими забон ва адабиёти тоҷик навгонии комили диссертатсия маҳсуб меёбад.

Аҳамияти назариявии таҳқиқ:

- таҳия ва тавсифи роҳу усул ва шаклҳои кор бо воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологӣ дар доираи матнҳои таълимӣ, ки ба дарки таҷрибаи рӯзгор, ҳикматҳои ниёкон дар робита бо фарҳанги миллии халқи тоҷик дар заминаи омӯзиши арзишҳои ахлоқӣ-маънавии хонандагон мусоидат мекунанд;

- коркарди низоми интихоби воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологӣ ва шарҳи матнҳои адабии марбут ба мавзӯҳои алоҳидаи грамматикӣ, ки ба ташаккули салоҳияти забонӣ, иртиботӣ, адабӣ ва парвариши хислатҳои шоистаи хонандагон имкон фароҳам меорад;

- дарки афкори ғоявӣ ва андешаҳои амиқи ахлоқӣ-маънавии воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологӣ, ки дар шакли муҷаз, амиқ ва панду ҳикमत баён ёфтаанд ва дар таълиму тарбияи насли наврас мавқеи назаррас доранд;

- дар рисола аҳамияти омӯзиши воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологӣ ҳамчун омили рушддиҳандаи тафаккури интиқодӣ ва таҳлили хонандагон собит шудааст;

- имконияти муайян намудани хусусиятҳои воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологӣ (зарбулмасал, мақол, афоризм, панд, ҳикमत ва воҳидҳои фразеологӣ) таҳлил гаштааст;

- методологияи ҳавасмандгардонии шавқу ҳаваси хонандагон ба омӯзиши воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологӣ тавассути мутолиаи осори адабӣ, матнҳои таълимӣ ва кор бо воситаҳои тасвирӣ таҳия ва пешниҳод шудааст.

Аҳамияти амалии таҳқиқот:

Рисолаи илмӣ барои истифодаи натиҷаҳои дар амалия санҷидашуда дар робита ба ташаккули фарҳанги нутқи хонандагон дар заминаи арзишҳои ахлоқӣ-маънавии воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологӣ дар дарсҳои забон ва адабиёти тоҷик дар муассисаҳои таҳсилоти миёна ёрии калони методӣ мерасонад. Аз ҷумла, омода кардани дастурҳои таълимӣ оид ба омӯзиши воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологӣ; имконияти истифодаи маводи диссертатсия дар таҳқиқотҳои минбаъда; баланд бардоштани салоҳияти забонӣ, иртиботӣ ва адабии хонандагон тавассути воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологӣ, ҷустуҷӯи усулҳои нави

кор зимни таълими воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологӣ ва кор бо матни бадеӣ самаранок ва муҳим арзёбӣ мегардад.

Таҳияи низоми кор оид ба ташаккули малакаҳои нутқи хонандагон дар ҷараёни таълими воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологӣ дар дарсҳои забон ва адабиёти тоҷик, гузаронидани машғулиятҳои беруназсинфӣ бо такя ба назарияи ҳунари суханварӣ, истифодаи силсилаи машқҳои пешниҳодшуда ҳангоми таҳриру такмили барнома ва китобҳои дарсӣ ва амсилаи машғулиятҳои таҳияшуда самаранокии таълими воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологиро такмил мебахшанд. Ҷамчунин низом ва амсилаи пешниҳодшуда имкон медиҳад, ки малакаҳои фарҳанги нутқи хонандагон пайваста такмил дода шавад.

Натиҷаҳои асосии таҳқиқоти диссертатсионӣ мазмуни асосии таҳқиқот дар 18 мақола дар нашрияҳои илмӣ тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии Вазорати маориф ва илми Федератсияи Россия ва Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дарҷ ёфтааст:

[1-М]. Пулодова Ш. С. Мавқеи осори ғиноӣ дар ташаккули дониш ва зебоишносии муҳассилин [Матн] / Ш. С. Пулодова // Номаи донишгоҳ, Хучанд, 2021.–№4 (69).–С.161-166. (ISSN 2077-4990)

[2-М]. Пулодова Ш. С. Ҷойгоҳи Камоли Хучандӣ дар барномаи таълими адабиёти тоҷик [Матн] / Ш. С. Пулодова // Номаи донишгоҳ, Хучанд, 2022.–№4 (73).–С.245-250. (ISSN 2077-4990)

[3-М]. Пулодова Ш. С. Вижагиҳои таълими ашъори ирфонӣ дар дарси адабиёт [Матн] / Ш. С. Пулодова // Номаи донишгоҳ, Хучанд, 2023.–№4 (77).–С. 120-129. (ISSN 2077-4990)

[4-М]. Пулодова Ш. С. Арзишҳои миллӣ-ахлоқӣ ва масъалаи тарбияи хонандагон [Матн] / Ш. С. Пулодова // Паёми Донишгоҳи Хоруғ. Хоруғ, 2023.–№3 (27).–С. 9-14. (ISSN 2664-5696)

[5-М]. Пулодова Ш. С. Ташаккули дониш ва тарбияи миллӣ-ахлоқии муҳассилин [Матн] / Ш. С. Пулодова // Паёми Донишгоҳи Хоруғ. Хоруғ, 2024.–№2 (30).–С. 16-22. (ISSN 2664-5696)

[6-М]. Пулодова Ш. С. Роҳҳои такмили фарҳанги нутқи хонандагон зимни таҳлили осори манзум [Матн] / Ш. С. Пулодова//Паёми Академияи таҳсилоти Тоҷикистон. Душанбе, 2023.–№4 (49).–С.17-22 (ISSN 2222-9809)

[7-М]. Пулодова Ш. С. Зарбулмасалу мақол – манбаи инкишофи нутқи хонандагон [Матн] / Ш. С. Пулодова // Паёми Академияи таҳсилоти Тоҷикистон. Душанбе, 2024.–№1 (49).–С. 48-58.(ISSN 2222-9809)

[8-М]. Пулодова Ш. С. Арзишҳои миллӣ-ахлоқии панду ҳикмат ва истифодаи он дар таълими забони тоҷикӣ [Матн] /Ш. С. Пулодова // Паёми Донишгоҳи забонҳо. Душанбе, 2024. № 3(55), С.268-276. (ISSN 2226-9355)

[9-М]. Пулодова Ш. С. Мавқеи Ҳофизи Шерозӣ дар барнома ва китобҳои дарсӣ [Матн] / Ш. С. Пулодова // Номаи Донишгоҳ. Хучанд, 2025.–№ 1(82), С.163-167. (ISSN 2077-4990)

[10-М]. Пулодова Ш. С. Вазъи умумии омӯзиши зарбулмасалу мақолҳо дар чараёни таълими фанни забони тоҷикӣ [Матн] / Ш. С. Пулодова // Номаи Донишгоҳ. Хучанд, 2025.–№ 4 (85), С. 288-293 (ISSN 2077-4990)

[11-М]. Пулодова Ш. С. Мавқеи “Маснавии Маънавӣ” дар барнома ва китобҳои дарсӣ [Матн] / Ш. С. Пулодова // Паёми Китобхонаи миллӣ. Душанбе, 2025, .-№4 (12), С.120-127. (ISSN 2959-7803)

[12-М]. Пулодова Ш. С. Мавқеи Ҳофизи Шерозӣ дар барнома ва китобҳои дарсӣ // Номаи Донишгоҳ // Силсилаи илмҳои гуманитарӣ ва ҷомеашиносӣ. №1 (82) 2025 ISSN 2077- 4990; С.163-168

[13-М]. Пулодова Ш. С. Роҳҳои такмили фарҳанги нутқи хонандагон зимни таҳлили осори манзум [Матн] / Ш. С. Пулодова // Паёми

Академияи таҳсилоти Тоҷикистон. – Душанбе. 2025. –№4 (49),– С.17-22.
(ISSN 2222-9809)

[14-М]. Пулодова Ш. С. Кенчазода М. С. Ҳофизхонӣ – мактаби суҳанварӣ ва камолоти маънавӣ [Матн] / Ш. С. Пулодова, М.С.Кенчазода //Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон.–Душанбе. 2026.– №1, С.346-353. (ISSN 2413-3516)

[15-М]. Пулодова Ш. С. Аҳаммияти истифодаи технологияҳои муосири иттилоотӣ дар раванди таълим // Номаи Донишгоҳ, №1(86), 2025. Саҳ.167-172; ТДУ 377; ISSN 2077- 4990;

[16-М]. Неъматов С., Пулодова Ш. С. Забони адабӣ - меъёри асосии фарҳанги нутқи хонандагон // Паёми пажӯишгоҳи рушди маориф, 2025, №4 (52) 55 – 61 (ISSN 2617-5320)

Рисолаи доктории Солеҳзода Шоира Солеҳ таҳти унвони «Асосҳои илмӣ-методии таълими воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологӣ ва мавқеи онҳо дар рушди фарҳанги нутқи хонандагон» таҳқиқоти комил ва анҷомёфта буда, аҳаммияти илмӣ-методӣ дорад.

Диссертатсияи Солеҳзода Ш.С. барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 5.3. Педагогика 5.3.5.3. – Назария ва методикаи таълим ва тарбия (фанҳои ҷамъиятӣ-гуманитарӣ, зинаи таҳсилоти умумӣ) пурра мувофиқ мебошад.

Муассисаи давлатии таълимии «Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров» чунин меҳисобад, ки диссертатсияи Солеҳзода Шоира Солеҳ таҳти унвони «Асосҳои илмӣ-методии таълими воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологӣ ва мавқеи онҳо дар рушди фарҳанги нутқи хонандагон» кори анҷомёфта махсуб ёфта, барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 5.3. Педагогика.5.3.5.3. – Назария ва методикаи таълим ва тарбия (фанҳои ҷамъиятӣ-гуманитарӣ, зинаи таҳсилоти умумӣ) ба дифоъ пешниҳод мегардад.

Хулосаи мазкур дар маҷлиси кафедраи методикаи таълими забон ва адабиёти тоҷики МДТ-и «Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ба номи академик Бобочон Ғафуров» муҳокима шуда, зимни он қарорҳои зерин қабул карда шудааст:

1. Диссертатсияи Солеҳзода Ш.С. барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 5.3. Педагогика.5.3.5.3. – Назария ва методикаи таълим ва тарбия (фанҳои ҷамъиятӣ-гуманитарӣ, зинаи таҳсилоти умумӣ) ба талаботи пешниҳоднамудаи ҚОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ мебошад.

2. Диссертатсияи Солеҳзода Шоира Солеҳ таҳти унвони «Асосҳои илмӣ-методиҳои таълими воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологӣ ва мавқеи онҳо дар рушди фарҳанги нутқи хонандагон» қори анҷомёфта ҳисобида мешавад.

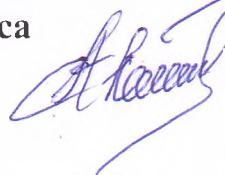
3. Диссертатсияи Солеҳзода Шоира Солеҳ «Асосҳои илмӣ-методиҳои таълими воҳидҳои паремиологӣ ва фразеологӣ ва мавқеи онҳо дар рушди фарҳанги нутқи хонандагон» барои ҳимоя тавсия карда мешавад.

Дар маҷлиси кафедраи методикаи таълими забон ва адабиёти тоҷик дар ҳайати 16 нафар, аз ҷумла, доктори илм, профессорон: С.Шербоев, А.Абдуқодиров, Н.Нуров, З.Ўлмасзода, М.Кенҷазода, М.Ўрунова, З. Қўрғонов ва н.и.ф, дотсентон М.Набизода, М.Аҳмадов, Ш.Ҳақимова, М.Мирмухаммедова, У.Абдурашидова, Д.Каримова, И.Бобоева, М.Бобочонова, М.Ҳочаева ва як нафар муаллими калон М.Раҳимова иштирок дошт.

Натиҷаи овоздиҳӣ: «тарафдор» – 16 нафар, «зид» – нест, «бетараф» – нест.

Протоколи №8 аз 30-юми март соли 2026-ум.

Раиси ҷаласа

Азизов Абдулатиф Абдуҳалимович – доктори илмҳои педагогӣ, профессори кафедраи технология ва методикаи таълими факултети санъати тасвирӣ ва дизайни Муассисаи давлатии таълимии «Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ба номи академик Бобочон Ғафуров»

Мудирӣ кафедра

Набизода Муҳаббат Набичон – номзоди илмҳои филологӣ, дотсенти кафедраи методикаи таълими забон ва адабиёти тоҷики факултети филологияи тоҷики Муассисаи давлатии таълимии «Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ба номи академик Бобоҷон Ғафуров»

Котиби чаласа

Бобоева И. А.
номзоди илмҳои педагогӣ, дотсент

Маълумот барои тамос:

Суроға: 735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
вилояти Суғд, ш. Хуҷанд, гузаргоҳи Мавлонбеков, 1

Имзои Азизов А.А. Набизода М.Н. ва Бобоева И.А.-ро тасдиқ мекунам:

Сардори РК ва КМ

МДТ-и «Донишгоҳи давлатии

Хуҷанд ба номи академик Б.Ғафуров»

Сайдуллозода З.С.